

Nr 171

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående bidrag av automobilskattemedel till kommun för anordnande av vägbelysning.

(4:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru Nilsson (I: 181) och den andra inom andra kammaren av herr Andersson i Björkäng (II: 237), har hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om en utredning av behovet av och möjligheterna för kommun att under vissa förutsättningar få bidrag av automobilskattemedel till anordnande av vägbelysning.

Till stöd för sitt yrkande ha motionärerna anfört följande.

Betydande risker för trafikolyckor föreligger på många håll i vårt land, där starkt trafikerade men svagt upplysta vägar passerar igenom eller intill mindre samhällen eller bostadsområden. Dessa risker torde främst gälla fotgängarna, d. v. s. i stort sett den på orten bosatta befolkningen.

Skyldighet att anordna och vidmakthålla vägbelysning åvilar som regel kommunerna, men i många fall har belysning kommit till stånd och bekostats genom enskilda initiativ från ortsbefolkningens sida. För åtskilliga kommuner kan bekostandet av en tillfredsställande vägbelysning bli en rätt kännbar utgift. När belysningen ordnas och bekostas med enskilda medel ligger det givetvis i vederbörandes intresse att hålla kostnaden nere, vilket kan medföra risker för att belysningen inte blir fullgod från trafiksäkerhetssynpunkt.

Det kan ifrågasättas, om det inte vore skäligt att staten under vissa förhållanden lämnade ekonomiskt bidrag till vägbelysning — våra riksvägar trafikeras ju av folk från hela landet, som därmed bidrar till att skapa de nämnda olycksriskerna. Rimligen kunde man tänka sig att kommunerna under vissa förutsättningar, däribland ett maximerat invånarantal på orten, skulle ges möjlighet till statsbidrag av bilskattemedel för anordnande av vägbelysning. Bidragen skulle förslagsvis utgå efter prövning av angelägenhetsgrad i varje särskilt fall. Härigenom skulle bättre belysningsanordningar kunna skapas på många platser i vårt land, där nu en tekniskt otillfredsställande vägbelysning medför betydande olycksrisker. Dessa risker kan avhjälpas med relativt små kostnader för staten och relativt liten insats av arbetskraft.

Över motionerna har, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, yttrande avgivits av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, varjämte Svenska landskommunernas förbund beretts tillfälle avgiva utlåtande i ärendet.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har bl. a. anfört följande.

Vägbelysning ingår icke i väghållningen. Detta framgår bland annat genom ett år 1946 i högsta instans träffat avgörande (RÅ 1946 s. 31). I princip torde hållande av belysning på allmän väg vara att anse som en kommunal angelägenhet.

Det är emellertid uppenbart att vägbelysning kan vara nödvändig ur trafiksäkerhetssynpunkt. Av denna anledning kan den förenämnda principen att vägbelysning ej ankommer på väghållaren icke upprätthållas undantagslöst. Här syftas på sådana fall då belysning (i stället för annan extra åtgärd) anordnas på grund av något riskmoment hos vägen som sådan. Så kan vara förhållandet vid rörlig bro eller färja. Vid sådan inrättning befintliga avstängningsanordningar och varningssignaler kunna strejka i ett kritiskt ögonblick och det är därför nödvändigt att trafiken på annat sätt har möjlighet att observera faran. Belysningen kan här också vara nödvändig för bro- resp. färjpersonalens arbete. Liknande är förhållandet vid till väg hörande kaj eller brygga där bestämmelserna i 37 § väglagen om anbringande av skyddsvärn icke kunna tillämpas. Hit hör även sådana fall då belysning måste finnas för att exempelvis belysa en trafikordning på vägen. Vidare kan det vara nödvändigt att ur trafiksäkerhetssynpunkt anordna belysning på sådana hårt trafikerade vägar t. ex. infartsvägar till städer, där på grund av trafiktätheten m. m. bilarna måste framföras med halv- eller parkeringsljus.

Ombesörjandet och bekostandet av belysning på de allmänna vägarna sker i enlighet med de principer som ovan antytts.

En utredning om möjligheterna att lämna bidrag av bilskattemedel till vägbelysning erfordras sålunda icke, när fråga är om de allmänna vägarna, eftersom väghållningen på dessa vägar bekostas av dylika medel.

Vad gäller de enskilda vägarna ävensom städernas vägar och gator torde sådan vägbelysning som anordnas enbart av hänsyn till trafiksäkerheten vara av ringa omfattning. Beträffande städernas gatubelysning torde denna vara motiverad och nödvändig för ordningshållningen och i någon mån av trivselskäl. Kostnaderna för sådan belysning bör rimligen icke bestridas av bilskattemedel utan av kommunala anslag.

Under hänvisning till det anförda avstyrker styrelsen att den av motionärerna ifrågasatta utredningen kommer till stånd.

Styrelsen för Svenska landskommunernas förbund förklarar sig inledningsvis dela motionärernas åsikt, att med den omfattning motorismen under senare tid fått ordnandet av en ur trafiksäkerhetssynpunkt tillfredsställande belysning efter genomfartslederna i våra tätortssamhällen blivit en viktig samhällsangelägenhet, samt anför vidare följande.

Att finna en lämplig lösning av denna fråga är emellertid icke lätt, vilket sammanhänger både med de höga krav, som måste ställas på vägbelysning av nu ifrågavarande slag, och det sätt på vilket bestyret med vägbelysning hittills varit reglerat i lagstiftningsväg. Själva utgångspunkten för motionärernas överväganden — att kommunerna regelmässigt vore skyldiga att sörja för belysning efter viktigare trafikleder — torde åtminstone vad landskommunerna angår vara felaktig. Frågan vem som bär ansvaret för hållandet av en *ur trafiksäkerhetssynpunkt godtagbar* vägbelysning synes överhuvud ej ha klarlagts i författning. Denna fråga jämte vissa andra med den moderna vägtrafiken sammanhängande spörsmål (t. ex. frågor om ordnande av rastplatser) torde aktualiseras vid den översyn av väglagarna och

vägtrafikstadgan som förr eller senare blir nödvändig. Med den uppläggning motionerna erhållit ha hithörande spörsmål ej berörts. Mot det där framförda förslaget att kommun på vissa villkor skulle kunna erhålla bidrag av automobilskattemedel för ändamålet ställer sig styrelsen betänksam. Såsom redan antytts lämnar förslaget ansvarsfrågan olöst. Principiella betänkligheter möta också mot införande av ett nytt statsbidrag vid en tidpunkt då de kommunala strävandena att avlösa hitillsvarande söndersplitrade, svåröverskådliga, tungrodda och för den kommunala handlingsfriheten hindersamma statsbidragssystem se ut att krönas med framgång.

På sålunda anförda grunder finner sig styrelsen icke kunna tillstyrka att motionerna läggas till grund för någon utredning i ämnet.

Utskottet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har varken väg- och vattenbyggnadsstyrelsen eller landskommunernas förbund ansett den av motionärerna föreslagna utredningen om införande av bidrag av bilskattemedel till vägbelysning böra komma till stånd. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har därvid erinrat om att i vissa fall vägbelysningen ingår i väghållningen och därmed för de allmänna vägarnas del redan bekostas av dylika medel. För de enskilda vägarnas del är sådan vägbelysning, som anordnas enbart av hänsyn till trafiksäkerheten, enligt styrelsen av ringa omfattning. Detsamma gäller städernas vägar och gator, i vilket fall kostnaderna härför rimligen borde bestridas med kommunala medel. Styrelsen för landskommunernas förbund har som skäl för sitt avstyrkande bl. a. angivit principiella betänkligheter mot införande av ett nytt statsbidrag vid en tidpunkt, då de kommunala strävandena att avlösa hitillsvarande ur skilda hänseenden olämpliga statsbidragssystem såge ut att krönas med framgång.

Den uppfattning förbundet sålunda givit uttryck åt anser sig även utskottet kunna ansluta sig till. Med hänsyn jämväl till av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen omförmälda förhållanden kan utskottet därför för sin del ej finna någon särskild utredning i ämnet av det slag motionärerna åsyftat erforderlig.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att motionerna I: 181 och II: 237 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 26 november 1957

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Närvarande: se under utlåtandet nr 172.